

LA MAIMONA I LA PELL DE LA TERRA

Massa sovint ens construïm una idea parcial de la natura, formada sobretot per visites esporàdiques que ens amaguen moments íntims de la natura que poden resultar crucials per a comprendre-la. Em vull referir principalment a la presència i efecte de l'aigua en el paisatge. Hi ha certament formes del relleu modelades per l'aigua on aquesta rarament és present. En alguns d'aquests paisatges tot està condicionat per l'aigua, encara que aquesta poques vegades hi és present.

El barranc de la Maimona, situat en les terres de l'Alt Millars, prop de Montanejos, ens incita a pensar en la manera com l'aigua ha treballat la pell de la terra per esculpir estrets congostos on, entre cingle i cingle, solament hi ha còdols blanquinosos de roca calcària. I aquest solament és un exemple més dels nombrosos estrets que s'estenen per tota la geografia valenciana, i que donen testimoni de la necessitat de l'aigua per tal d'obrir-se pas cap a la mar.

És a la rodalia de Montanejos on el barranc de la Maimona conflueix amb el riu de Millars, després d'un tortuós curs per quasi 40 km. Les vertiginoses aigües que flueixen espasmòdicament per aquest barranc seran de tot excepte lentes, maimones. Cal pensar que el nom del barranc s'arrela en l'antic nom propi Maimó, hui convertit en llinatge i en topònim en terres mallorquines, valencianes i catalanes.

El llit del barranc es troba cobert de sàlics i sargues, que ací es barregen amb els baladres que des del litoral penetren fins a aquestes terres altes, on el fred manté a ratlla els baladres. Certament, endinsant-nos pels fraus i gorges de la Maimona, veurem que el baladre prompte ens abandona i queda enrere. Al costat del baladre, altres plantes com la cluixidella (*Globularia alypum*), el llentiscle, el garrofer, la sarsaparrella... ens diuen que les temperatures encara són benignes gràcies al recer que ofereixen els murs de pedra que flanquegen el curs del barranc. La major part de les plantes que podem trobar ací es refugien a les roques, que és com una gran peanya que les preserva de l'impuls devastador de les aigües turbulentes que, compulsivament, s'ensenyoregen del barranc.

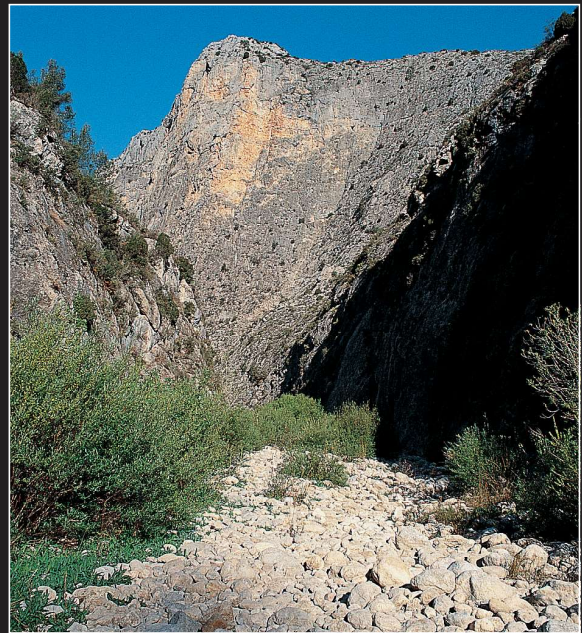
Parem-nos encara que siga només un moment a pensar en la vida dels salzes i els baladres. Si som capaços de comprendre com durant les pluges torrencials de la tardor les aigües omplen el caixer del barranc i arramben amb tot el que troben al seu pas, transportant còdols, que en col·lidir entre ells, fan bramar el barranc, la nostra valoració del baladre i dels salzes canviarà dràsticament. Després d'una crecuda hom pot trobar tant mates completament cobertes de grava com altres totalment descalçades amb el sistema radical en l'aire. La flexibilitat de les seues tiges evita el trencament massiu de l'aparell aeri. I això any rere any resistint-se a quedar exclosos de la magnificència d'aquests paratges. Malgrat tot, són ben poques, per no dir-ne cap, les plantes que s'atreveixen a créixer al bell mig de l'estret. La violència de l'aigua és tal que ni les mateixes parets del congost mantenen la seua integritat. Tal és la capacitat destructiva de l'aigua, i especialment en els colzes o meandres dels rius, que la parla popular empra l'expressió "menja més que una revolta de riu" per referir-se als apetits desmesurats.

A mesura que ens endinsem en el barranc els murs de roca es van acostant entre ells, engorjant-se progressivament. Allí dalt, en les esclerxes i terraprimms de la roca, se disposen sabines i altres plantes com pujades en un alt cadafal per poder gaudir d'aquest espectacle natural. Aquest llunyà i distant hàbitat de les altes cingleres és un dels escassos llocs, si n'hi ha algun, on la mà de l'home ha arribat ben poc o gens. Les

mates que s'arrapen a les llises superfícies del cingleram han estat inalterades durant llargs períodes de temps deixant créixer les plantes sense altra limitació que els mateixos factors ambientals. No ha de xocar que en aquestes profundes gorges i cingleres s'hi troben autèntiques joies botàniques. Sense anar molt lluny, ben prop d'ací podem trobar una espècie de jasione que passà desapercebuda fins l'any 1992, quan fou descrita vàlidament. Pot ser Cavanilles ja la va veure, encara que la identificà com *Jasione foliosa*, la qual cita del massís de Penyalgosa. Segurament no li passà desapercebut que aquesta no era terra de *J. foliosa*, i per això parà esment.

«LA MAJOR PART DE LES PLANTES QUE PODEM TROBAR ACÍ ES REFUGIEN A LES ROQUES, QUE ÉS COM UNA GRAN PEANYA QUE LES PRESERVA DE L'IMPULS DEVASTADOR DE LES AIGÜES TURBULENTES QUE, COMPULSIVAMENT, S'ENSENYOREGEN DEL BARRANC»

On el pendent ho permet s'acumula el sòl que l'erosió ha anat arrapant a la roca i que les plantes s'han afanyat a subjectar per evitar que fóra arrossegat per l'aigua del barranc. Allí es disputen el terreny coscolls, marfulls, aladerns, sarsaparrelles, algun auró, boixos, etc. que formen exuberants màquies d'un verd intens. En el gran colze que ens anuncia l'estret congost, les plantes de distintes procedències i exigències, com les aigües del barranc, s'arremolinen formant màquies difícils de trobar fora d'aquest ambient ombrívol i frescal del barranc.

Ens sentim observats des del corm de les muntanyes, i així sembla que és. Les branques trencades d'aladerns de fulla estreta i falsos aladerns que trobem a cada pas, pertanyen a aquelles mates que, potser per aguaitar massa, han estat arrencades per l'intens vent que xiula molts metres per sobre de nosaltres, al capdamunt de l'estret. En la mateixa gorja un senglar, pel que sembla massa curiós i arriscat, s'ha precipitat des del caramull del cingle i llau ara entre els grans blocs, com les branques d'aladern o les rutilants fruites roges del galzeran que semblen disposades per guiar-nos cap a zones més assolellades.

A la fi, en passar les gúbies de la Maimona, un profund toll d'aigua ens barra el camí i ens impedeix continuar, en definitiva ens diu qui és l'amo d'aquells paratges, l'aigua.

ANTONI AGUILLELLA
Director del Jardí Botànic de la UV